

REFERAT Ældre- og Omsorgsudvalget_2018-21 d. 06-05-2019

Mødedato Mandag d. 06. maj 2019 kl. 20:45

Mødested Udvalgsværelse 1

Indholdsfortegnelse

Meddelelser.....	3
Fordelingskriterier for § 79-puljen for 2020.....	4
Puljeansøgninger om indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre mænd.....	9
Status på forbedringsinitiativer i forhold til mad, måltider og ernæring til svækkede ældre.....	11
Sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet til budget 2020.....	20

Punkt 51: Meddelelser

00.22.00-P35-354-18

Sagsfremstilling

1. Studietur

På møde den 26. november 2018 (pkt. 114) godkendte Ældre- og Omsorgsudvalget forslag til program for besøg og temadrøftelser for 2019. Udvalget besluttede samtidig først at tage stilling til afholdelse af studietur i forlængelse af en temadag i foråret 2019 om de emner, der var tiltænkt studieturen.

Den 4. april 2019 blev der afviklet et temabesøg om Det lokale sundhedsvæsen og sammenhængende borgerforløb. I forbindelse med temabesøget blev udvalget præsenteret for et oplæg om internationale trends og erfaringer for samarbejdet mellem det primære og sekundære sundhedsvæsen v/ Peter Emmerich Hansen, Lagorce Virksomhedsrådgivning. Med temabesøget fik udvalget således også en grundlæggende indføring i internationale forhold, der kan inspirere til udvikling af Borgerens lokale sundhedsvæsen på Frederiksberg.

Udvikling af det lokale sundhedsvæsen er en stor og længerevarende opgave, som vil forløbe over en længere årrække. Eftersom der i løbet af det kommende år vil blive afviklet en række studieture for de øvrige politiske udvalg, vil det være en mulighed for udvalget at udsætte beslutningen om en evt. studietur til senere på året, herunder om den i givet fald skal afvente en ny periode i udvalget.

Udvalget besluttede at udsætte beslutningen til senere på året.

2. Puljeansøgning vedrørende værdighedsrejsehold

Udvalget blev den 18. februar 2019 (sag 25) orienteret om, at Frederiksberg Kommune og OK-Fonden har fået tilsagn om besøg af et værdighedsrejsehold fra Sundhedsstyrelsen. Rejseholdet tilbyder skræddersyede kompetenceforløb til fem plejecentre i kommunen (OK-Centret Benedikte, Kong Frederik d. IX, Østervang, Kastanjehaven og Betaniahjemmet), som tilgodeser de udfordringer, som plejecentrene oplever i det praktiske arbejde med værdig ældrepleje. På samme udvalgmøde blev udvalget ligeledes orienteret om, at der var givet afslag til to plejecentre (Akaciegården og Søndervang), som også havde ansøgt om besøg af værdighedsrejseholdet. Afslaget blev givet, da Sundhedsstyrelsen vurderede, at denne ansøgning i mindre grad levede op til kriterierne om ledelsesmæssig forankring og støtte til forløbene, samt sikring af forankring og udbredelse af viden fra læringsforløbene.

Puljen om deltagelsen i læringsforløb om værdig ældrepleje er nu igen opslået af Sundhedsstyrelsen, og det er muligt at ansøge om læringsforløb med forventet opstart i efteråret 2019. Ansøgningsfristen for puljeansøgningen er den 9. maj 2019. Forvaltningen ønsker at genansøge puljen for de to plejecentre (Akaciegården og Søndervang), som fik afslag på deres tidligere ansøgning.

Det er ikke mulighed for at søge om økonomiske midler i puljen. Sundhedsstyrelsen afholder alle udgifter til værdighedskonsulenterne samt de materialer, der anvendes i forløbet. Sundhedsstyrelsen giver ikke tilskud til frikøb af medarbejdere eller vikardækning samt projektrelaterede udgifter.

3. Frederiksberg Lægehus & Sygeplejeklinikker

Formanden oplyste om, at Frederiksberg Kommune og Region Hovedstaden har fået besked om, at staten vil give 7,6 mio. kr. til det nye lægehus. Frederiksberg Lægehus & Sygeplejeklinikker skal ligge i den gamle øjenklinik på Frederiksberg Hospital.

Punkt 52: Fordelingskriterier for § 79-puljen for 2020

29.30.00-S49-1-19

Resume

Ældre- og Omsorgsudvalget uddeler midler til at understøtte civilsamfundets tilbud til ældre borgere på Frederiksberg. Midlerne fordeles efter Servicelovens § 79 og gives til foreninger og organisationer, der udbyder forebyggende, sundhedsfremmende og aktiverende tilbud til ældre frederiksbergborgere. I denne sag fremlægges forslag til fokusområder samt kriterier for fordelingen af § 79 for 2020.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. godkendte, at målgrupper og fokusområder prioriteres som foreslået, idet fordelingskriteriet vedr. udsatte og ensomme ældres præciseres således, at puljen understøtter aktiviteter og indsatser målrettet målgrupper, der generelt er i højere risiko for at udvikle flere kroniske sygdomme og er mere udsatte i forhold til mental sundhed sammenlignet med den øvrige befolkning,
2. godkendte de foreslåede økonomiske fordelingskriterier for tildeling af § 79-midler for 2020,
3. tog status vedr. erfaringer fra tildeling af midler efter Servicelovens § 79 for 2019 til efterretning og
4. godkendte, at beslutningen oversendes til Ældrerådet, Handicaprådet og Frivilligforum til orientering.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. godkender, at målgrupper og fokusområder prioriteres som foreslået,
2. godkender de foreslåede økonomiske fordelingskriterier for tildeling af § 79-midler for 2020,
3. tager status vedr. erfaringer fra tildeling af midler efter Servicelovens § 79 for 2019 til efterretning og
4. godkender, at beslutningen oversendes til Ældrerådet, Handicaprådet og Frivilligforum til orientering.

Sagsfremstilling

Frederiksberg Kommune har en målsætning om, at ældre skal være aktive og selvhjulpne længst muligt, og at muligheden for at deltage i fællesskaber og bidrage til byens liv giver værdi for den enkelte (sag nr. 179 af den 27. august, Kommunalbestyrelsen). Derfor er der en lang række tilbud i Frederiksberg Kommune, som er med til at fremme, at mange borgere lever et aktivt og værdigt ældreliv. Dette er blandt andet muliggjort af, at foreninger kan modtage støtte efter Folkeoplysningsloven.

Samtidig uddeler Ældre- og Omsorgsudvalget hvert år midler til at understøtte civilsamfundets tilbud til ældre borgere på Frederiksberg. Midlerne fordeles med afsæt i Servicelovens § 79 og gives til foreninger og organisationer, der udbyder forebyggende, sundhedsfremmende og aktiverende tilbud til ældre frederiksbergborgere. Det overordnede formål med at give støtte til foreninger efter servicelovens § 79 skal således betragtes som en indsats, der forebygger en sund alderdom, og at borgeren ikke får behov for (yderligere) hjælp fra det lokale sundhedsvæsen (sag nr. 256 af den 12. november 2018 i Kommunalbestyrelsen, ÆOU sag nr. 112 af den 26. november 2018 og ÆOU sag nr. 61 af den 4. juni 2018).

Fordelingskriterierne for tildeling af § 79-støtte spiller endvidere sammen med Ældre- og Værdighedspolitikken (sag nr. 179 af den 27. august, Kommunalbestyrelsen), Sundhedspolitikken (sag nr. 256 af den 12. november 2018, Kommunalbestyrelsen) samt planen for borgerens lokale sundhedsvæsen 2019 - 2022 (ÆOU sag nr. 61 af den 4. juni 2018), der alle omhandler målgrupper og indsatser, hvor der både lægges vægt på borgerens fysiske og mentale sundhed samt betydningen af at indgå i sociale fællesskaber. Samarbejde, samskabelse og partnerskaber på tværs samt inddragelse af civilsamfundet er ligeledes med til at udvikle Frederiksberg Kommune og sikre gode og varierende tilbud til borgerne.

1. Tidligere erfaringer fra tildeling af midler efter § 79

Ældre- og Omsorgsudvalget uddeler årligt ca. 4,6 mio. kr. til at understøtte civilsamfundets tilbud og aktiviteter målrettet ældre borgere på Frederiksberg. Ældre- og Omsorgsudvalget prioriterede i 2019, at § 79-midlerne blev fordelt til 35 foreninger. Dertil blev der afsat 0,2 mio. kr. til løbende og samskabende aktiviteter samt 0,2 mio. kr. til understøttelse af samarbejdet mellem kommunen og frivillige (sag nr. 53 af den 28. maj 2018 og sag nr. 101 af den 19. november 2018).

Ældre- og Omsorgsudvalget besluttede ved fordelingskriterierne for § 79-puljen for 2019 at prioritere aktiviteter og indsatser, der understøtter Frederiksberg Kommunes strategiske arbejde med forebyggelse og rehabilitering samt mental sundhed, herunder forebyggelse af funktionstab og sund aldring. Konkret blev der lagt vægt på følgende målgrupper med

særlige behov: "Udsatte ældre", "småtpisende ældre" og "pårørende". I tildelingskriterierne foreslås, at mental sundhed vægtes på lige fod med fysisk funktionsevne. Samtidig blev der lagt vægt på, at aktiviteterne skal komme flest frederiksbergborgere til gavn.

Der har over de seneste år været en stigende tendens til, at foreningerne placerer deres aktiviteter i feltet mellem at være folkeoplysende og sundhedsfremmende, hvilket har betydet, at fokus på de svageste ældre og det forebyggende sigte ikke har været tilstrækkeligt. Årsagen skal blandt andet findes i fordelingskriterier, der har åbnet op for at yde støtte til aktiviteter af mere almen karakter end det bredt sundhedsfremmende. På baggrund heraf har der været en vis diskrepans mellem formålet med puljemidlerne og den faktiske anvendelse.

Ligeledes er der et politisk fokus på, at midler bevilliget fra § 79-puljen skal tilgodese aktiviteter frem for husleje og administration. Forvaltningen har i den forbindelse forsøgt at imødegå manglen på gratis lokaler ved at gå i dialog med foreninger, der har karakter af at være et aktivitetscenter. Ved fordelingen af § 79 for 2019 lagde Ældre- og Omsorgsudvalget vægt på, at en række af ansøgenes aktiviteter havde karakter af permanent aktivitetscenter, og at ansøgers lokaler kunne benyttes af andre foreninger (ældreklubber, sociale frivillige organisationer osv.). Ældre Sagen, OK-Kram og Foreningen Stormly var alle tre foreninger, der blev vurderet til at have aktivitetscenterlignende karakter, hvorfor en del af fordelingen til disse tre modtagere (50.000 kr. for henholdsvis OK-Kram og Ældre Sagen samt 25.000 kr. for Foreningen Stormly til blandt andet husleje og administration) blev gjort betinget af, at foreningerne fremadrettet stiller deres lokaler gratis til rådighed for andre frivillige foreninger ('Åbent aktivitetscenter').

Forvaltningen har primo 2019 afholdt møder med Ældre Sagen, OK-Kram og foreningen Stormly med det formål at drøfte foreningernes udlån af lokaler til andre foreninger, herunder hvordan de håndterer opgaven, og forvaltningens mulighed for at henvise til lokaler hos foreningerne (kontaktperson, retningslinjer). På baggrund af møderne blev den godkendte stigning i tilskuddet til disse tre foreninger (inden for den samlede § 79-ramme) bibeholdt.

I tråd med strategierne på området samt for at fremme samskabelse og brobygning mellem kommune og civilsamfund, har der været afsat særlige puljer på 0,2 mio. kr. de sidste år til understøttelse af disse formål (sag nr. 58 af den 6. juni 2016; sag nr. 43 af den 8. maj 2017 og sag nr. 53 af den 28. maj 2018). Forvaltningen har blandt andet afholdt særlige tema-, samarbejds- og informationsmøder samt på anden måde synliggjort brobygningen mellem kommune og de største støttemodtagere. Der har endvidere i 2019 været afsat 0,2 mio. kr. til løbende og samskabende aktiviteter, som foreningerne kunne ansøge om henover året. I den forbindelse kan nævnes, at der pr. den 1. april 2019 ikke er modtaget ansøgning til årets løbende pulje på 200.000 kr. Forvaltningen vil i tredje kvartal informere om muligheden for at søge midler til løbende og samskabende aktiviteter via de sædvanlige informationskanaler (Facebook, mail og frivillighedsportal).

2. Fokusområder og tildelingskriterier for fordeling af § 79 i 2020

Nærværende sag fremlægges med henblik på at vedtage fokusområder og kriterier for fordeling af § 79-puljen for 2020. Ifølge retningslinjerne kan der i forbindelse med den årlige annoncering udmeldes særlige fokusområder og målgrupper eller typer af aktiviteter, som vil blive prioriteret ved fordelingen af midlerne.

Frederiksberg Kommune har gennem de sidste år arbejdet strategisk med forebyggelse og rehabilitering samt mental sundhed. Dette for at fremme, at man som ældre borger på Frederiksberg kan klare sig selv mest muligt og bestemme over eget liv. Dette sker eksempelvis ved at forebygge forringelse af den fysiske funktionsevne eller social isolation. At være en del af robuste fællesskaber og deltage aktivt med egne ressourcer gennem enten frivilligt arbejde eller i byens andre aktiviteter kan ligeledes være med til at understøtte og skabe et bedre helbred og livskvalitet.

Forvaltningen anbefaler, at fokusområderne og fordelingskriterierne for 2020 i lighed med 2019 målrettes, så de i højere grad understøtter Frederiksberg Kommunes strategiske arbejde med forebyggelse og rehabilitering samt mental sundhed, herunder fokus på sociale kompetencer, sund aldring samt forebyggelse af funktionstab:

- *Udsatte og ensomme ældre:* Forvaltningen anbefaler at prioritere aktiviteter målrettet sårbare og udsatte ældre med et styrket fokus på at bekæmpe ensomhed og inddrage isolerede ældre i fællesskaber. Forvaltningen anbefaler endvidere at understøtte aktiviteter og indsatser målrettet borgere med ikke-vestlig baggrund, da denne gruppe generelt er i højere risiko for at udvikle flere kroniske sygdomme og er mere udsatte i forhold til mental sundhed, eks. ensomhed, stress og depression sammenlignet med den øvrige befolkning. Samtidig vil aktiviteter målrettet ensomme ældre mænd blive prioriteret, da der til denne målgruppe kan knytte sig særlige problemstillinger.
- *Spisefællesskaber:* Forvaltningen anbefaler, at det fortsat prioriteres at bruge spisesituationer og måltider som trinbræt til at skabe relationer og fællesskaber, herunder især at det opsøgende arbejde målrettet de mest ensomme og småtpisende ældre støttes. Det kan både gælde støtte til konkrete faste, løbende aktiviteter som fællesspisning, såvel som tilbagevendende begivenheder, som eks. 'Frederiksberg Spiser Sammen' i uge 17, hvor der bliver sat fokus på at deltage i sociale spisefællesskaber med både ligesindede og på tværs af generationer.

- *Pårørende:* Forvaltningen anbefaler, at pårørende til alvorligt syge ældre er et tydeligt fokusområde, idet pårørende ofte er en overset gruppe i forbindelse med behandling af personer med alvorlig sygdom, herunder kroniske eller komplekse sygdomme som demens. Pårørende til alvorligt syge ældre er vigtige aktører i deres nærmestes liv og sygdomsforløb, men samtidig også en sårbar ressource, der er i risiko for selv at udvikle belastningsreaktioner som stress, angst, depression og social isolation.
- *Rehabilitering:* Forvaltningen anbefaler at prioritere aktiviteter med et rehabiliterende fokus i forhold til at understøtte ældres færdigheder og derigennem fastholde deres sociale, fysiske og psykiske funktionsevne. Det kunne eks. være igennem motion og træningstilbud, digital og teknologisk læring/vejledning, sundhedsvejledning, etc. Aktiviteter, der skal/kan hjælpe til, at den ældre borger på egne præmisser kan klare sig selv længst muligt.

Det er et centralt fokus i både Sundhedspolitikken og i Ældre- og Værdighedspolitikken, at styrke indsatsen for at flere ældre kommer i bevægelse, og det anbefales at prioritere indsatsen i relation hertil ved fordelingen af §79-puljen for 2020. Finansiering af frivillige indsatsen under visionsaftalen 'Bevæg dig for livet' med formålet at fremme motion og bevægelse for ældre over 60 år, vil indgå i det almindelige ansøgningsforløb for § 79-puljen for 2020, såfremt den enkelte ansøgning i øvrigt efterkommer § 79-puljens kriterier, retningslinjer og hensynet til udsatte målgrupper.

Der har gennem de sidste år været et øget fokus på, at midler bevilliget fra § 79-puljen skal tilgodese den frivillige aktivitet frem for husleje og administration (SOU, sag nr. 88 af den 10. juni 2013, sag nr. 58 af den 6. juni 2016, sag nr. 43 af den 8. maj 2017, sag nr. 115 af den 27. november 2017, sag nr. 53 af den 28. maj 2018 og sag nr. 101 af den 19. november 2018). Forvaltningen foreslår således i tråd med fordelingskriterierne for 2019, at:

- lokaleudgifter indgår og opgøres/dokumenteres i den enkelte forenings ansøgning
- der i vurderingen af udgiftsposter vedr. lokaler lægges vægt på, om ansøger har afsøgt andre lokalemuligheder, om ansøgers aktivitet har karakter af permanent aktivitetscenter el. lign. og om lokaler mv. i øvrigt kan benyttes af flere/andre brugere.
- antal frederiksbergborgere, der deltager i det konkrete tilbud samt åbningstider opgøres/dokumenteres i den enkelte forenings ansøgning
- den enkelte ansøgning fortsat vurderes efter en samlet individuel behandling.

Ovenstående vil indgå i det informationsmateriale mv. som anvendes i processen.

2.1 Fortsat fokus på lokaleudnyttelse i 2020

Forvaltningen har de senere år arbejdet kontinuerligt med at skabe overblik over kommunale og selvejende lokaler på Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet med det formål, at lokalerne kan anvendes af frivillige foreninger og organisationer. Dette skal dels imødegå den begrænsede mulighed for at modtage støtte til lokaler. Dels er det erfaringen, at lokaledeling kan medvirke til at styrke dialog og samarbejde mellem de frivillige foreninger og institutionerne, ligesom de kan drage nytte af hinandens erfaringer med målgruppen. Med det store aktivitetsniveau, der er i foreningslivet i Frederiksberg Kommune, er det imidlertid ikke muligt fuldt ud at imødekomme alle foreningers lokaleønsker.

Lokalefordelingen i Frederiksberg Kommune er prioriteret på baggrund af lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler samt om Folkeuniversitetet (Folkeoplysningsloven fra 2004). Herudover er det besluttet, at frivillige foreninger og organisationer efter Servicelovens § 79 har mulighed for at låne gratis lokaler i kommunen. Lokalefordelingen sker efter følgende prioritering:

1. Aktiviteter for børn og unge
2. Folkeoplysende voksenundervisning
3. Aktiviteter for voksenforeninger godkendt under Folkeoplysningsloven
4. Aktiviteter i foreninger godkendt under Servicelovens §§ 18 og 79
5. Andre ikke-godkendte foreninger

Ved anvisning af lokaler, der er særligt egnede for handicappede, skal anvisning til en sådan virksomhed - som udgangspunkt - ske før anden anvisning. Dette betyder konkret, at borgere med fysisk handicap har prioriteret adgang til at få anvist lokaler med handicapvenlig adgang.

I praksis vil det således være vanskeligt for frivillige foreninger med støtte fra § 79, der ikke hører under Folkeoplysningsloven, at få tildelt lokaler og udstyr, da de ligger lavt på den prioriterede liste.

Det er Folkeoplysningsudvalget på Frederiksberg, der godkender nye folkeoplysende foreninger i kommunen. For at kunne blive godkendt som folkeoplysende forening, skal foreningen ansøge om godkendelse hos Folkeoplysningsudvalget og desuden opfylde følgende jf. § 4 i Folkeoplysningsloven:

- Foreningen skal have faste og kontinuerlige aktiviteter
- Foreningen er som udgangspunkt åben for alle, der kan tilslutte sig dens formål
- Foreningens aktiviteter skal finde sted i den kommune, man er godkendt i
- Foreningen skal bygge på aktivt medlemskab og have mindst fem betalende medlemmer
- Foreningens virksomhed skal være almennyttig og kontinuerlig
- Foreningen skal være demokratisk opbygget med en bestyrelse valgt af foreningens medlemmer på en generalforsamling
- Foreningen skal opkræve kontingent
- Foreningens aktiviteter må ikke drives i kommercielt øjemed eller af kommercielle foretagender og et eventuelt overskud skal forblive i foreningen

Kultur- og Fritidsudvalget har den 17. september 2018 (jf. sag nr. 98) godkendt at implementere et nyt digitalt lokalebookingsystem, der udover at forenkle administrationen har til formål at styrke det nødvendige overblik over lokaler/ressourcer i kommunen, samt holde overblik over alle bookinger i en given periode. Dette har en afgørende betydning for en bedre udnyttelse af lokaler og haller. Systemet skal i første omgang anvendes af Kultur- og Fritidsområdet, Frederiksberg Bibliotek samt Frederiksberg Idræts Union (FIU). Efter implementeringen er der mulighed for at udvide brugen til øvrige relevante områder. Indtil videre er lokalebookingsystemet implementeret i forhold til haller og skolelokaler, og er taget i brug af eksterne brugere pr. 1. marts 2019. Der sker en årlig fordeling nu, hvor de folkeoplysende foreninger og aftenskoler har ansøgt om deres faste tider i forhold til den kommende sæson som strækker sig fra september 2019 til maj 2020. Når fordelingen er faldet på plads i juni 2019, åbnes for øvrig adhoc-booking, som således også vil være åben for foreninger på Frederiksberg, der ikke er folkeoplysende. På sigt kan der tages beslutning om, hvorvidt andre lokaler/faciliteter også skal blive en del af bookingsystemet.

3. Økonomisk fordeling af § 79-puljen

Ældre borgeres deltagelse og engagement i foreningslivet og i civilsamfundet er i forandring. Først og fremmest engagerer stadig flere ældre sig i frivilligt arbejde, men ikke nødvendigvis på forenings- og organisationsniveau. Der er således en tendens til, at flere ældre borgere i højere grad deltager i tidsafgrænsede og/eller ad hoc i aktiviteter uden at melde sig ind i specifikke foreninger. De senere års fordelingskriterier har søgt at give § 79-puljen en struktur, der tager højde for denne udvikling i forhold til frivillige aktiviteter på ældreområdet (sag nr. 58 af den 6. juni 2016 og sag nr. 43 af den 8. maj 2017 og sag nr. 53 af den 28. maj 2018). Det anbefales fortsat at imødekomme, at grupper, ildsjæle og netværk kan tildeles puljemidler, uden af være oprettet som forening, og at § 79-puljen dermed kan rumme de spontant opståede lokale initiativer.

Det er forvaltningens vurdering, at der endvidere er et fortsat potentiale i brobygningen mellem kommune og civilsamfund samt de samskabende og forebyggende aktiviteter til løbende uddeling, hvorfor der er et behov for initiere dette via særlige puljemidler.

Ved den økonomiske fordeling af § 79-puljen indstiller forvaltningen:

- at der afsættes 0,2 mio. kr. til løbende uddeling henover året med fokus på samskabende og forebyggende initiativer
- at der afsættes 0,2 mio.kr til at styrke brobygning mellem kommune og civilsamfund, herunder facilitering af informationsmøder, synliggørelse af relevante lokalemuligheder, halvårslige samarbejds-møder samt udarbejdelse af webinformation og pjecer til §79-ansøgere, mv.
- at foreninger, der modtager mere end 150.000 kr. skal aflevere en evaluering af de projekter og aktiviteter, de har fået støtte til, og at der er bedre viden om foreningernes tilbud og aktiviteter

For at sikre en smidig sagsbehandling foreslås det, at forvaltningen i lighed med tidligere år bemyndiges til kunne behandle løbende ansøgninger og uddele tilskud på op til 20.000 kr. Såfremt en ansøgning er over 20.000 kr., skal den forelægges Ældre- og Omsorgsudvalget.

Under forudsætning af at Ældre- og Omsorgsudvalget tiltræder de fremlagte fokusområder og fordelingskriterier, vil disse indgå som en del af annonceringen for § 79-puljen for 2020, og det vil blive anført, at målrettede tilbud og indsatser til disse fokusområder prioriteres. Ansøgningsrunden for midler til 2020 er åben fra den 20. juni, og der er ansøgningsfrist den 1. september 2019.

Udvalget forelægges sag medio november 2019 vedrørende forslag til den samlede udmøntning af § 79- puljen med afsæt i den budgetramme, der vedtages for 2020.

Det er en opmærksomhed, at der som en del af budgetforliget 2019 var politisk enighed om, at det aktive samarbejde med civilsamfundet og de frivillige klub- og aktivitetstilbud for ældre skal fastholdes og styrkes ved en flerårig plan for målrettet prioritering af frivillige tilbud. Dette skal sikre en effektivisering af §79-puljen til frivillige aktivitetstilbud i 2021-2022 med 667.000 kr. i 2021 og 1 mio.kr. i 2022. Dermed målrettes puljen mod aktiviteter med størst mulig effekt, og puljen vil dermed også i højere grad følge udviklingen i de samlede ældreudgifter i Frederiksberg Kommune.

4. Organisatorisk understøttelse

4.1. Brobygning mellem kommune og frivillige foreninger og organisationer

Frederiksberg Kommune har fokus på brobygningen med de frivillige foreninger og organisationer, herunder hvordan de frivillige foreninger kan være med til at understøtte kommunale tilbud. Forvaltningen har derfor i 2018 afholdt to temamøder om frivillighed for både frivillige foreninger og organisationer og kommunale medarbejdere. Temamøderne har haft fokus på henholdsvis mangfoldig rekruttering og eventfrivillighed. Dette for at understøtte det frivillige område i at tilpasse sig nutidige forhold, og for at styrke samarbejdet mellem kommunen og de frivillige foreninger, som Sundheds- og Omsorgsudvalget afsatte midler til ved fordelingen for 2018 (Sundheds- og Omsorgsudvalget sag nr. 115 af den 27. november 2017).

I september 2018 afholdt Frederiksberg Kommune desuden Frederiksberg FrivilligBørs, som var en succes, med mere end 145 deltagere fra forskellige foreninger, organisationer, institutioner og virksomheder på Frederiksberg. Konceptet var en anderledes børsdag med det formål at netværke og lave aftaler om at hjælpe hinanden ved at "bytte" ideer, aktiviteter, kompetencer og lignende. Der blev indgået 115 børsaftaler om frivillige aktiviteter til fordel for borgere på Frederiksberg, herunder bl.a. sparring om ledelse af frivillige og afholdelse af fælles aktiviteter på tværs af foreninger.

4.3. Den digitale ansøgningsprocedure

For at sikre at de frivillige foreninger har let adgang til at søge midler efter servicelovens § 79, har forvaltningen indgået aftale med Empl Projekt med henblik på at digitalisere ansøgningsprocessen (SOU d. 8 maj 2017, sag nr. 43). Den digitale løsning har succesfuldt været i brug i to år, men der arbejdes løbende på at tilpasse ansøgningskemaerne og processen til de til enhver tid gældende tildelingskriterier. Forvaltningen tilbyder hjælp og vejledning til foreninger for at sikre, at det digitale ansøgningskema ikke hindrer nogen i at ansøge Frederiksberg Kommunes § 79-pulje.

I lighed med tidligere år inviteres de frivillige ældreforeninger og organisationer til informationsmøde om § 79-puljen, der finder sted onsdag den 13. juni i Nimbusparken 26, 2000 Frederiksberg, ligesom der vil blive afholdt åben ansøgningscafe på Rådhuset i august. Formålet er at sætte fokus på de nye fokusområder og fordelingskriterier for § 79 for 2020 samt at hjælpe med den digitale ansøgningsprocedure.

5. Krav til regnskabsaflæggelse, evaluering og effekt

5.1. Nye krav til regnskabsaflæggelse for § 79

Der har de sidste par år været uklarhed om krav til regnskabsaflæggelsen. Derfor er regnskabsskabelonen blevet revurderet med henblik på at skabe en mere enkel og overskuelig skabelon. I 2020 vil det være et krav, at regnskabsaflæggelsen sker i skabelonen. Der er udarbejdet en vejledning til udfyldelse af skabelonen.

5.2. Evaluering og effekt

I fordelingen af § 79-puljen bliver der lagt vægt på, at de frivillige tilbud supplerer Frederiksberg Kommunes politikker, strategier og handleplaner og derigennem understøtter den samlede indsats på Ældre- og Omsorgsområderne. Der arbejdes løbende med at indsamle data, blandt andet er det et krav, at foreninger, der modtager mere end 150.000kr., skal aflevere en evaluering af de projekter og aktiviteter, de har fået støtte til. Dette for at kunne følge udviklingen og effekten af de frivillige projekter og initiativer samt at sikre, at der er bred viden om foreningernes tilbud og aktiviteter. Dette krav videreføres i 2020.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej.

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 6. maj 2019.

Punkt 53: Puljeansøgninger om indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre mænd

29.00.00-P20-4-19

Resume

I satspuljeaftalen på ældreområdet for 2019-2022 er afsat midler til initiativet ”Sammenhængende indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre”. Der er ansøgningsfrist den 7. maj 2019. Puljen har særligt fokus på bekæmpelse af mistrivsel og ensomhed hos ældre mænd. Både Forebyggelsesområdet samt Aktivitetscentret Østervang ønsker hver især at søge puljen. Begge indsatser har løbende kontakt til ældre mænd i målgruppen for projektet, og har hermed fagligt blik for, hvilke typer af indsatser der med fordel kan iværksættes for i øget grad at nå og motivere ældre mænd i målgruppen. Sagen forelægges Ældre- og Omsorgsudvalget samt Sundheds- og Forebyggelsesudvalget til godkendelse.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget godkendte, at der søges midler i puljen vedrørende ”Sammenhængende indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre” med henblik på iværksættelse af projekt om etablering af sociale netværk gennem udflugter og madoplevelser.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at Ældre- og Omsorgsudvalget

1. godkender, at der søges midler i puljen vedrørende ”Sammenhængende indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre” med henblik på iværksættelse af projekt om etablering af sociale netværk gennem udflugter og madoplevelser.

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

2. godkender, at der søges midler i puljen vedrørende ”Sammenhængende indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre” med henblik på iværksættelse af projekt om etablering af sociale netværk gennem motion og kulturelle oplevelser.

Sagsfremstilling

I satspuljeaftalen på ældreområdet for 2019-2022 er afsat midler til initiativet ”Sammenhængende indsatser imod ensomhed og mistrivsel hos ældre”. Der er afsat 35 mio.kr i puljen. Puljemidlerne udmøntes ultimo juni 2019, men indsatserne kan løbe til og med 2. kvartal 2021. Der er ansøgningsfrist den 7. maj 2019.

Puljen har særligt fokus på bekæmpelse af mistrivsel og ensomhed hos ældre mænd, der ifølge flere undersøgelser, ofte føler sig mere ensomme som enlige end kvinder. I 2016 udgjorde mænds andel 71,5 procent af alle selvmord blandt ældre over 70 år.

Konkret kan puljen søges til afprøvning eller videreudvikling af indsatser, der appellerer til ældre mænd i risiko for ensomhed, mistrivsel eller selvmord. Både Forebyggelsesområdet samt Aktivitetscentret Østervang ønsker hver især at søge puljen. Begge indsatser har løbende kontakt til ældre mænd i målgruppen for projektet, og har hermed fagligt blik for, hvilke typer af indsatser der med fordel kan iværksættes for i øget grad at nå og motivere ældre mænd i målgruppen. Der ønskes udarbejdet to puljeansøgninger med fokus på følgende:

Etablering af sociale netværk gennem motion og kulturelle oplevelser i samarbejde med Frederiksberg Museerne

De forebyggende hjemmebesøg i Forebyggelsesområdet har siden 2014 arbejdet fokuseret med at opspore og forebygge ensomhed, mistrivsel og selvmordsadfærd blandt ældre. En del af indsatsen har været et samarbejde med Frederiksberg Museerne om en netværksskabende indsats målrettet ældre med et lille socialt netværk. Forebyggelsesområdet har herudover haft succes med at skabe motionstilbud særligt målrettet mænd.

Der ses dog stadig et behov for et særligt fokus på tidligt opsporing og målrettede tilbud til målgruppen af enlige, ældre mænd, som oplever ensomhed. Forebyggelsesområdet vil derfor sammen med Frederiksberg Museerne udarbejde en puljeansøgning med fokus på:

- Tidlig opsporing – med henblik på at afprøve, udvikle og implementere rekrutteringsmetoder og –fora i samarbejde med foreningsliv, civilsamfund og andre aktører
- Netværksdannelse – Frederiksberg Museerne vil oprette gruppeforløb med udgangspunkt i kulturen, mødefora, kulturelle byvandring med mulighed at målgruppe kan skabe nye relationer og netværk
- Fastholdelse af funktionsniveau – Forebyggelsesområdet opretter – sammen med fx frivillige aktører – motionstilbud særligt målrettet ældre mænd. Fx fodbold, floorball mm for at give mulighed for at skabe nye relationer i forbindelse med fysisk aktivitet.

Der vil blive ansøgt omkring 1.300.000 kr. til dette projekt.

Etablering af sociale netværk gennem aktive udflugter og madoplevelser i samarbejde med Københavns Madhus

Aktivitetscentret Østervang er løbende i kontakt med ældre ensomme mænd, der enten har mistet en ægtefælle, er i dårlig fysisk eller mental trivsel og er påvirket af depression eller dårlige oplevelser. Det er erfaringen fra Aktivitetscentret, at det at mødes sammen med andre om meningsfulde aktiviteter, har en stor betydning for den enkeltes oplevelse af at være en del af et fællesskab og have et positivt indhold i hverdagen. Særligt samtaler om madoplevelser og udflugter, med fysisk aktivitet og med mulighed for at observere egen progression (konkurrenceelement), vil ”fange opmærksomheden” hos og motivere gruppen af ensomme mænd, som aktivitetscentret i dag har kontakt til.

Aktivitetscentret ønsker i samarbejde med Københavns Madhus blandt andet at lave aktiviteter, hvor projektdeltagerne inddrages i at tilrettelægge madprocessen, herunder arbejdsfordeling ved madlavning, bestilling (online) af den mad, der skal bruges, borddækning mv. Der kan desuden være dage med udflugter i naturen med mulighed for at spise og lave mad udendørs mv.

Projektet ønskes dokumenteret i fællesskab med deltagerne i en billede- og erindringsbog, der beskriver oplevelser, udvikling og evt. opskrifter, der kan give inspiration til andre i målgruppen.

Der vil blive ansøgt omkring 550.000 kr. til dette projekt.

Hvis puljeansøgningerne imødekommes, vil der blive forelagt en særskilt sag for Sundheds- og Forebyggelsesudvalget samt Ældre- og Omsorgsudvalget. Imødekommes ansøgningerne ikke, vil udvalgene blive orienteret herom i et meddelelsespunkt.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej.

Behandling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget den 6. maj 2019.

Punkt 54: Status på forbedringsinitiativer i forhold til mad, måltider og ernæring til svækkede ældre

27.00.00-S00-4-19

Resume

Sagen giver en status på de forbedringsinitiativer i forhold til mad, måltider og ernæring til svækkede ældre, som blev besluttet i 2018. Endvidere samler sagen op på de fem indsatsområder, som den samlede længerevarende indsats på området tilrettelægges efter. Målet med såvel forbedringsinitiativerne samt de fem indsatsområder er at opretholde og styrke svækkede ældre borgeres funktionsevne og livskvalitet. Det samlede indsatsområde med mad, måltider og ernæring er i en meget positiv udvikling til stor gavn for borgerne. Sagen forelægges til orientering.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. tog sagen til efterretning og
2. indstiller, at spørgsmålet om finansiering af den fortsatte udvikling og drift af forbedringsinitiativer i forhold til mad, måltider og ernæring oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, idet værdighedsmilliarden overgår fra direkte tilskud til Ældre- og Omsorgsudvalgets område til bloktilskud fra 2020 og udgør en del af finansieringen af indsatserne.

Sine Heltberg tilkendegav, at Socialdemokratiet ønsker, at der etableres køkkener på alle plejecentre i lyset af de positive erfaringer, der er høstet.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget tager sagen til efterretning.

Sagsfremstilling

Ældre- og Omsorgsudvalget tog på mødet den 28.05.2018 i sag nr. 51 de videre forbedringsinitiativer på mad, måltid og ernæringsområdet i 2018-2019 til efterretning.

Denne sag giver en status på forbedringsinitiativerne fra sag nr. 51 samt på de fem indsatsområder, som det er besluttet at tilrettelægge den samlede længerevarende indsats om mad, måltider og ernæring efter. Der henvises til sag nr. 44, den 02.05.2016. Tilsammen udgør forbedringsinitiativerne og indsatsområderne den samlede ramme for et markant kvalitetsløft af hele indsatsområdet. Se tabel 1 for en oversigt.

Målet med såvel forbedringsinitiativerne samt de fem indsatsområder er at opretholde og styrke de ældres livskvalitet og funktionsevne. Dermed understøtter det samlede arbejde intentionerne i Ældre- og Værdighedspolitikken om, at det fælles måltid og sund og indbydende mad, er en vigtig del af det gode ældreliv. Maden skal være velsmagende og nærende, og måltidet skal være en hyggelig begivenhed i hverdagen, samt medvirke til at øge de ældres livskvalitet.

Tabel 1. Oversigt over forbedringsinitiativer og indsatsområder på det samlede indsatsområde

Forbedringsinitiativer besluttet i 2018

Indsatsområder på den længere bane besluttet i 2016

Drøftelse og prioritering af forbedringsinitiativerne fra den sammenfattende rapport om måltidspanelet

Implementering af ernæringsindsatsen

Lokale tiltag på plejecentrene for at udvikle værtskabet omkring måltiderne

Kompetenceudvikling

Arbejde med smagen med fokus på de fem grundsmage

Fokus på mad og måltider med udgangspunkt i de ældres ønsker og behov

Strategier for at få duften af mad ud på spise- og opholdsarealerne på plejecentrene

Tværasektorielt samarbejde

Kompetenceudvikling på dysfagiområdet

Mad, måltider og ernæring som en del af rehabiliteringen

Styrket demensindsats og dysfagi

Udveksling af erfaringer og viden om tilberedning af tygge- og synkevenlig kost via køkkenleder-netværket

Udvikling af valgfrihed – fokus på mellemmåltider

Afprøvning af forskellige modeller for generationsmøder ved måltiderne

Forankring af ernæringsindsatsen

Finansiering af forbedringsinitiativer og indsatser vedrørende mad, måltider og ernæring

Der er delvis overlap mellem forbedringsinitiativer og indsatsområderne og dermed er der også en vis sammenhæng mellem finansieringen af disse. Forbedringsinitiativerne finansieres af henholdsvis budgetmidler, midler fra værdighedsmilliarden, puljemidler til udvalgte projekter samt egenfinansiering af institutionerne på sundheds- og omsorgsområdet som en del af den løbende drift.

Med budget 2018 blev der afsat en økonomisk ramme på 1 mio. kr. i hvert af årene 2018 og 2019 til den videre udvikling af bedre mad- og måltidsoplevelser. Endvidere er der prioriteret 1,4 mio. kr. fra værdighedsmilliarden til området i 2018-22. I 2017 fik Frederiksberg Kommune bevilget 4,4 mio. kr. i puljemidler fra Sundheds- og Ældreministeriet til køkkenrenoveringer på fire plejecentre. Der henvises til sag nr. 43, den 30.04.2018, hvor der blev slutafrapporteret på finansieringen af køkkenrenoveringerne. Endelig har Frederiksberg Kommune fået bevilget puljemidler fra Sundhedsstyrelsen til en tværfaglig ernæringsindsats målrettet underernærede ældre eller ældre med uplanlagt vægttab. Kommunen har fået tilsagn om 2.153.000 kr. i 2018-2021. Der henvises til sag nr. 89 den 24.09.2019.

For et samlet overblik over finansieringen af udviklingen af ældreområdet og borgerens lokale sundhedsvæsen, herunder indsatsområdet mad, måltider og ernæring henvises til bilag 1.

Forbedringsinitiativerne i 2018-19

Drøftelse og prioritering af forbedringsinitiativerne fra den sammenfattende rapport om måltidspanelet

I forlængelse af måltidspanelets besøg på syv plejecentre i 2016-17 blev der udarbejdet en opsamlende rapport med en række forbedringsforslag til maden og rammerne om måltidet. Der henvises til sag nr. 51 den 28.05.2018.

Alle 12 plejecentre har drøftet forbedringsforslagene med beboerne og i personalegruppen. Det er forskelligt, hvilke forbedringsforslag, der er mest relevante for det enkelte plejecenter at arbejde med. Sundheds- og omsorgschefen har drøftet med forstanderne, hvad der var mest relevant på deres plejecenter, og har fulgt op på, hvordan der bliver arbejdet med de konkrete forbedringstiltag. Alle plejecentre arbejder med udvikling af værtskabet samt mere fokus på madens smag og duft, da rapporten tydeligt viste, at der var behov for målrettet at sætte ind med forbedringer på disse områder. Der bliver nærmere forklaret, hvordan der er arbejdet med disse områder i de tre næste forbedringsinitiativer.

Lokale tiltag på plejecentrene for at udvikle værtskabet

Måltidet er en aktivitet, hvor personale og beboere mødes med hvert deres formål – at få måltidet til at glide som arbejds- og omsorgsopgave på den ene side og på den anden side for beboerne at få noget at spise ved, hvad der for mange, er en af dagens højdepunkter. Når det lykkes er det en berigende oplevelse for begge parter, men er opgaverne omkring måltidet ikke sat i system, bliver det meget let en stressende eller i hvert fald en meget praktiskorienteret opgave, hvor værtskab og stemning sjældent er i højsædet.

Der kan arbejdes med mange aspekter, når værtskabet skal udvikles. Som vært er man med til at sætte rammen for måltidet og definere, hvad det gode måltid er. Medarbejderne har en meget væsentlig rolle i forhold til at skabe måltider, både for at imødekomme de ældres ønsker og behov, og for at inddrage dem i tilrettelæggelsen af måltiderne.

Medarbejdere fra alle plejecentre og Frederiksberg Kommunes Døgnrehabilitering (FKD) har fået undervisning i det gode værtskab, og hvordan man som måltidsvært kan være med til at skabe gode mad- og måltidsoplevelser. Plejecentrene og FKD har hver især afprøvet forskellige modeller for, hvordan værtskabet kan udvikles og styrkes. Der bliver fx arbejdet med at beboerne får en mere aktiv rolle omkring måltiderne. På Kastanjehaven har man igennem længere tid haft fokus på måltidet. Med forskningsprojektet ”Operation Morgenduft” videreuddannes pleje- og køkkenpersonalet i at involvere beboerne i planlægning, tilberedning og værtskab med udgangspunkt i en morgenmadsklub. Projektet er støttet af Innovationsfonden og løber indtil 2021. Projektet skal give beboerne mere medbestemmelse og ansvar tilbage i forhold til maden og måltidet.

Andre plejecentre arbejder også meget målrettet med værtskabet fx ved tydeligt at markere, hvem der har værtskabsrollen ved et måltid. Helt konkret illustreret ved at værten tager et særligt forklæde på, så beboerne kan se, hvem der er vært. De enkelte plejecentre og FKD har også drøftet og defineret, hvordan værtskabet skal udfolde sig og udarbejdet retningslinjer herfor. På Dronning Anne-Marie Centret har de lavet en film om den gode måltidsoplevelse, som anvendes når nye medarbejdere, skal introduceres til, hvordan, der arbejdes med det gode måltid og hvad det vil sige at være en god vært.

Finansiering af forbedringsinitiativer omkring værtskabet afholdes inden for plejecentrene og FKD’s egne økonomiske rammer.

Arbejde med smagen med fokus på de fem grundsmage

Køkkenledernetværket, som blev besluttet som en del af budget 2017, har fokus på at udvikle mad og måltider til gavn for kommunens borgere på plejecentre og FKD. Netværket består af køkkenledere fra alle plejecentre, som har eget produktionskøkken, en ernæringsfaglig konsulent samt en kulinarisk konsulent fra Københavns Madshus.

Køkkenledernetværket har i 2018 og frem afdækket den kulinariske kvalitet af maden, anvendelse af de fem grundsmage, de anvendte råvarer, herunder økologisk omlægning, oplevelsen af måltidet, ernæringsindsatsen samt de tværfaglige og strukturelle forhold vedrørende institutionernes mad og måltider for herved at afdække udviklingspotentialerne. På baggrund af udviklingspotentialerne udarbejdes en individuel udviklingsplan, som giver den enkelte institution mulighed for at arbejde målrettet med indsatserne lokalt. For at understøtte indsatserne udbydes sideløbende kompetenceudvikling på tværs i kommunen for såvel pleje – og køkkenfagligt personale.

Den bedste smag opnås, når man bruger råvarer af god kvalitet i sæson og har gjort sig tanker om, hvordan smagen i den pågældende ret kommer til sin ret via den rette tilberedning, og at køkkenet udviser faglighed, der kan få disse elementer til at nå frem på tallerkenen. Specifikt i forhold til smagen med fokus på de fem grundsmage har netværket erfaringsudvekslet om råvarekvaliteter, gode kulinariske oplevelser samt opskrifter.

Efterhånden er der på de fleste plejecentre med produktionskøkken ansat kokke, som har den nødvendige viden om og faglighed til at få smagen frem i retterne. Endvidere bliver der eksperimenteret med at sætte forskellige smagsgivende ingredienser på bordet (smage-kit), så beboerne selv kan tilsmage maden. Ansættelse af kokke kombineret med en økonoma som leder har vist sig at fungere rigtig godt.

Finansiering af forbedringsinitiativer omkring smagen afholdes inden for plejecentrenes egne økonomiske rammer.

Strategier for at få duften af mad ud på spise- og opholdsarealerne på plejecentrene

Duften af mad når det er spisetid, er et væsentligt element for at stimulere appetitten når man som beboer på et plejecenter ikke selv direkte er med i madproduktionen.

Duften hænger blandt andet sammen med opvarmning af maden. Kastanjehavens køkken, der producerer maden til to andre plejecentre og FKD, har ansat en mad- og måltidskoordinator, som arbejder tværfagligt og varetage opgaver i henholdsvis produktionskøkkenet og på de enkelte modtagersteder. Mad- og måltidskoordinatoren arbejder med at styrke kontakten mellem produktionskøkkenet, sundhedspersonalet og beboerne samt undervise og vejlede i opvarmning, anretning og servering af dagens måltider og mellemmåltider.

Der er også kommet mere fokus på sluttilberedning af måltider på afdelingerne på plejecentrene. Fire plejecentre (Østervang, Betaniahjemmet, OK Benediktecentret og Søster Sophies Minde) fik i 2017 puljemidler til renovere modtagerkøkkenerne, så der er blevet bedre muligheder for sluttilberedning tæt på beboerne. Modtagerkøkkenerne på Betaniahjemmet er blevet bygget om og har fået nye komfurer og ovne, som kan bruges til at lave småretter og bage i dagligdagen. Arbejdsplanen for de plejefaglige medarbejdere er ændret, så der altid møder en dagvagt klokken 07.00. Vedkommende skal hente koldhævede boller i centralkøkkenet, og sørge for at de bliver bagt i ovnen på etagen så der dufter af brød, når beboerne står op og spiser morgenmad. Herudover er der indkøbt kaffemaskiner til etagerne, så de selv brygger frisklavet kaffe løbende. I den første tid efter arbejdsgangen var ændret, bemærkede beboerne på alle etager, at

der duftede godt af kaffe og nybagt brød. En gang ugentligt laver ernæringsassistenterne den varme mad om aftenen på afdelingerne i samarbejde med de beboere, som gerne vil deltage.

På OK-Benediktecentret er der etableret ”arbejdsøer” i modtagerkøkkenerne og på den måde er køkkenerne blevet mere inviterende i forhold til at inddrage beboerne i de forskellige køkkenaktiviteter. Medarbejderne, der arbejder og tilbereder mad ved arbejdsøen, har nu front ud mod beboerne og kan på den måde meget bedre være i dialog med beboerne, og beboerne kan se og dufte hvad der foregår.

Ligeledes er der på Østervang og Søster Sophies Minde skabt bedre fysiske rammer omkring måltiderne for såvel beboere som medarbejdere samt bedre muligheder for tilberedning af retter tættere på beboerne.

De øvrige otte plejecentre har allerede gode modtagefaciliteter. Alle plejecentre arbejder med tilberedning af småretter, desserter, bageaktiviteter og generelt meget mere sluttilberedning af det varme måltid tæt på beboerne. Duften af mad og bagværk på afdelingerne er med til at skabe hjemlig hygge og giver lysten til at spise og nyde et måltid. Alt efter ønsker og formåen bliver beboerne inddraget i tilberedning og anretning af maden.

Finansiering af forbedringsinitiativer omkring duften af mad afholdes inden for plejecentrenes egne økonomiske rammer.

Kompetenceudvikling på dysfagiområdet

Dysfagi er en samlet betegnelse for problemer med at tygge og synke mad og drikke. Dysfagi omtales ofte som fejlsynkning, det vil sige, at man får mad og drikke galt i halsen. Kost- og Ernæringsforbundet vurderer, at 60-87 % af de ældre på landets plejecentre lider af dysfagi. Vurderingen er, at dette også gælder Frederiksbergs plejecentre. Dette kalder på en målrettet indsats og nogle af budgetmidlerne fra 2018-19 er derfor prioriteret til området. 0,5 mio. kr. i 2018 og 0,3 mio. kr. i 2019 er afsat til kompetenceudvikling på dysfagiområdet.

Der er arrangeret kompetenceudviklingsforløb for alle 12 plejecentre og FKD. Forløbet omfatter madens vej fra gryder til maver og alle opmærksomhedspunkter fra tidlig opsporing over madens fremstilling i køkkenerne til servering og indtagelse. Ni plejecentre og FKD har gennemført forløbet i 2018 og de tre sidste plejecentre deltager i forløb i første halvår 2019. Endvidere foregår der lokal implementering af dysfagiindsatsen med henblik på opsporing og en tværfaglig indsats til borgere med dysfagi understøttet af plejecentrenes og FKD's egne ergoterapeuter og ernæringsrejsesholdet.

Styrket demensindsats og dysfagi

Fra værdighedsmilliarden er der afsat 0,2 mio. kr. i 2018 og frem til frikøb af en ergoterapeut med særlige kompetencer på demens- og dysfagiområdet. Medarbejderen indgår i ernæringsrejsesholdet, som kan tilkaldes af alle 12 plejecentre og FKD.

Ernæringsrejsesholdet består af en klinisk diætist fra Sundhedscentret og en ergoterapeut. Rejsesholdet er med til at understøtte implementeringen af ernæringsindsatserne på plejecentre og FKD blandt andet med kompetenceudvikling og iværksætte tværfaglige ernæringsindsatser i forhold til dysfagi.

Generelt arbejder plejecentre, FKD og hjemmeplejen med kompetenceudvikling på demensområdet. Sundhedsstyrelsen demensrejseshold har været på nogle plejecentre og i 2018 har Frederiksberg Kommune modtaget puljemidler til et kvalitetsløft i form af praksisnær kompetenceudvikling til et større antal medarbejdere på hele ældreområdet. Mange ældre med demens har brug for hjælp til at opleve og forstå måltidet.

Ældre med demenssygdom har ofte problemer med sanseindtryk, og det er derfor vigtigt, at maden på tallerknerne tiltrækker sig opmærksomhed fx ved at øge farvekontrasten mellem maden og de tallerkener, den spises af. Ved at servere mad på farvede tallerkener kan man hjælpe ældre med demens med at blive mere opmærksomme på den mad, der serveres. Forskning viser, at blå tallerkner frem for hvide kan forøge energiindtaget, og det kommer småtspisende ældre med fx Alzheimers til gode. Kastanjehaven har udskiftet det hvide porcelæn med blå tallerkener, blå drikkeglas og røde morgenmadsskåle og oplever, at det gør en forskel for beboernes lyst til at spise. Flere beboere bemærker, at maden bliver mere synlig og indbydende. Det er ikke en indsats, der kan stå alene, men et tiltag som med enkle midler kan forbedre måltidsoplevelsen markant og dermed få appetitten tilbage hos svækkede ældre med fx demens.

På OK Prinsesse Benediktecentret er der ansat en mad- og måltidskonsulent, som arbejder med at udvikle gode mad- og måltidsoplevelser særligt til borgere med demens. Plejecentret arbejder ud fra antagelser om, at valgfrihed og et godt værtskab er en forudsætning for at beboerne får appetit til at indtage tilstrækkeligt med mad og dermed få den ernæring de har behov for. Valg om mad og måltider og værtskab skal tilpasses i forhold til den enkelte borgers spisevaner og præferencer, og det er med til at give en oplevelse af medbestemmelse og indflydelse på eget liv og hverdag. Borgernes

livshistorier bliver bragt i spil, som en forståelsesramme for hver enkelt fx har nogle kvindelige beboere hele deres liv haft fokus på at være slanke og har tilpasset deres valg omkring mad og måltider herefter. Andre har gode minder om at mødes med familien omkring traditionelle danske retter og traditioner i forbindelse med højtidene.

Plejecentret har med stor succes holdt frokoster med særlige genkendelige temaer fx krofrøkost, herrefrokost og damefrokost. Disse arrangementer er med til at fastholde og understøtte identiteten hos den enkelte beboer. Til disse frokoster bliver der lavet mad sammen, og beboerne bidrager med det de kan hver især, fx er en dygtig til at binde blomsterbuketter til bordet, en anden kan snitte grønsager osv. Beboere, der i hverdagen har en meget lille appetit, får lyst til at spise når der bliver sat en tydelig og genkendelig ramme for, hvad der skal foregå. Mange beboere med demens har behov for hjælp til at forstå og opleve måltidet. Nogle har behov for at spejle sig i personalet, for at blive guidet, holdt i hånden, nødet, opmuntret eller andet, der er med til at skabe en tryk stemning omkring måltidet, så beboerne føler sig godt tilpas og får lyst til at spise. For beboere med tygge- og synkeproblemer bliver det afprøvet, hvilken mad de har det særligt godt med og har lyst til at spise. Fx har retter med pocheret æg og avocado vist sig at være en succes hos mange ældre.

Fadservering i forbindelse med frokost- og aftenmåltiderne er en anden måde at skabe en god måltidsoplevelse på og give noget værdighed og selvbestemmelse til beboeren. Fadservering giver mulighed for at beboeren kan se og vælge maden selv.

Ældre med demens har væsentligt øget risiko for fejl- og underernæring, hvilket kan komplicere og fremskynde sygdomsforløbet. Det skønnes, at ca. 60-70 % af beboerne på plejecentrene har demens eller er hukommelsessvækkede, og derfor er der behov for ekstra opmærksomhed på denne målgruppe i forhold til udvikle mad- og måltidsområdet.

Som en del af ernæringsindsatsen er der fokus på at beboere med demens bliver screenet for fejl- og underernæring. Tegn på fejl- eller underernæring bliver undersøgt og udredt nærmere med en ernæringsbehandlingsplan, og beboerne bliver regelmæssigt vejret og vægten registreres.

Udveksling af erfaringer og viden om tilberedning af tygge- og synkevenlig kost via køkkenledernetværket

Køkkenledernetværket har fokus på at dele viden og ekspertise i forhold til at fremstille tygge- og synkevenlig mad. Udgangspunktet er at ældre med tygge-synke-problemer tilbydes de samme valgmuligheder, som ældre uden tygge-synke-problemer har. Det vil sige – er der fx paneret flæsk eller fiskefilet på menuen, er målet, at dette tilbydes alle borgere; også borgere med forskellige grader af tygge-synke-problemer. Dette er ud fra betragtningen om, at det ikke er hensigtsmæssigt at få serveret mad, der skiller sig væsentligt ud fra den mad øvrige borgere tilbydes.

Opgaven er inden for køkkenledernetværkets ansvarsområde og er dermed udgiftsneutral.

Udvikling af valgfrihed – fokus på mellemmåltider

Tilbuddet om flere valgmuligheder kan være en måde, hvorpå den enkelte kan føle sig hørt, respekteret og hvor borgerens ret til selvbestemmelse kan udfolde sig. Selv de små valg kan give en følelse af medbestemmelse og indflydelse på eget liv. Valgfrihed omkring maden handler ikke blot om, hvorvidt der vælges mellem to menuer til det varme måltid mad. Valgfriheden kan også omhandle, hvorvidt man ønsker at spise i fællesskab eller spise i egen bolig – eller vælger det ene eller andet tilbehør.

Valgfrihed skal omhandle hele døgnet kost, det vil sige morgenmad, frokost, aftensmad og ikke mindst de vigtige mellemmåltider. Som udgangspunkt tilbydes alle ældre på plejecentre og FGD ”kost til småtspisende”, der består af tre hovedmåltider og tre til fem mellemmåltider.

Mellemmåltiderne skal ses i sammenhæng med de øvrige måltider og er især vigtige for borgere med lille appetit. Undersøgelser viser, at tilbud om hyppige, små energitætte måltider kan forbedre de ældres ernæringstilstand og funktionsevne. Mellemmåltider kan være med til at stoppe et vægttab og hjælpe de tabte kilo på igen. Servering af mellemmåltider kan med fordel, foregå gennem hele døgnet og ikke kun i dagtimerne. Tilbud om indbydende mellemmåltider bidrager til øget valgfrihed og medbestemmelse omkring måltiderne.

Der bliver på alle plejecentre og FGD arbejdet med at udvikle mellemmåltiderne, og det betyder i praksis, at køkkener og afdelinger i fællesskab skal sikre, at der dagligt tilbydes mellemmåltider med tilstrækkeligt indhold af energi og protein.

Fristetilbuddet kan hjælpe med at vække appetitten til et ekstra mellemmåltid. Fristetilbuddet har et udvalg af lækre og fristende mellemmåltider. Udvalget kan variere efter lysten hos beboerne på afdelingen og tilgodeser forskellige konsistensbehov. Mennesker har forskellige smagspræferencer og fristetilbuddet kan tilbyde forskellige smage (sødt, salt,

surt, bitter og umami) og teksturer (blødt, sprødt osv.), for at skabe størst mulig motivation for at spise. Flere smage og teksturer kan indbyde til at prøve mere end én ting.

Små forandringer kan gøre en stor forskel i praksis. Sanserne er vejen til appetitten, så servering og anretning har indflydelse på lysten til at spise mellemmåltiderne. Et rullebord eller en buffetvogn med hvid dug, servietter og en lystemage eller en lille buket friske blomster gør fristetilbuddet til noget særligt. Små portioner sikrer, at det bliver overskueligt for den småtspisende borger. Der er udarbejdet et idékatalog med forslag til, hvad det kan være godt at have i kolonial- og køleskab samt på frost.

Der var afsat 0,3 mio. kr. af budgetmidlerne til udvikling af valgfrihed i 2018 og 0,6 mio. kr. i 2019. Alle midler forventes anvendt.

Afprøvning af forskellige modeller for generationsmøder ved måltiderne

På Dronning Anne-Marie Centret er der ønske om at afprøve et koncept omkring "Folkekøkkener" med inspiration fra KU:BE, hvor der hver onsdag aften er fællesspisning med et setup omkring langbordsmiddage, hvor man kommer hinanden ved og er fælles om maden. Deltagerkredsen til "Folkekøkkenerne" er beboere fra plejecentret og borgere fra boligområdet Solbjerg Have, som skal mødes med udgangspunkt i aktiviteter og efterfølgende fællesspisning. Ønsket er med fællesspisning som omdrejningspunkt at medvirke til at skabe nogle robuste fællesskaber, hvor borgere på kryds og tværs kommer i snak over maden og nye fællesskaber kan opstå. Der er allerede afholdt flere arrangementer med stor succes fx loppemarkeder med efterfølgende fællesspisning, hvor der var et stort fremmøde af børnefamilier fra nærområdet og beboere fra plejecentret.

Andre plejecentre arbejder med et par gange om året at invitere beboerne og deres pårørende til fællesspisning, fx har pizza-aftener været et hit, og her deltager ofte flere generationer af børn, børnebørn og oldebørn. Andre plejecentre afholder faste caféaftener både med og uden pårørende.

Opretholdelse af ernæringsindsatsen

Fra værdighedsmilliarden er der afsat 1,2 mio. kr. i 2018 og frem til ernæringsindsatsen. Midlerne anvendes til et ernæringsrejseshold herunder lønmidler til en fuldtids ernæringsfaglig konsulent, frikøb af en diætist samt drift af et tværgående ernæringsudvalg.

Organisering af ernæringsindsatsen er koblet til forbedringsarbejdet "I sikre hænder". Den anvendte metode er forbedringsmetoden, som bidrager med systematik til implementeringen. Indsætterne vedrørende mad, måltider og ernæring er organiseret lokalt ved hjælp af årlige handleplaner med særligt fokus på koordinering og ansvarsfordeling af indsætterne hos borgere med komplekse behov. Omdrejningspunktet er lokalt udarbejdede instrukser og arbejdsgange, hvor organiseringen i forhold til opsporing og indsats er klarlagt.

Ernæringsudvalget og ernæringsrejsesholdet understøtter det fortsatte arbejde med at implementere og opretholde ernæringsindsatsen. Ernæringsudvalget er tværgående for alle plejecentre, FKD og hjemmeplejen. Udvalget har til opgave at understøtte de lokale indsætter, vidensdele på tværs af enhederne, udarbejde fælles vejledninger mm.

Omkring "I sikre hænder" skal det bemærkes, at der i Finansloven 2019 er afsat midler til Dansk Selskab for Patientsikkerhed, som skal udvikle og afprøve en metode i regi af "I sikre hænder", som skal bidrage til at begrænse uplanlagt vægttab og underernæring hos ældre borgere, der modtager hjemmepleje eller hjemmesygepleje i eget hjem eller på plejecentre.

Frederiksberg Kommune oplever i lighed med landets øvrige kommuner udfordringer omkring rekruttering og fastholdelse af medarbejdere på ældreområdet, og det har givet visse udfordringer at opretholde medarbejdernes kompetencer i forhold til at sikre målrettede indsætter til at opspore og forebygge underernæring og uplanlagt vægttab blandt ældre. Der er derfor behov for et vedvarende fokus på implementering og opretholdelse af ernæringsindsatsen, så nye medarbejdere bliver introduceret til metoder og arbejdsgange på området.

Centrale opgaver i 2019 er blandt andet at implementere anbefalinger fra Sundhedsstyrelsens Forebyggelsespakke – Mad og Måltider. Forebyggelsespakken indeholder faglige anbefalinger til kommunal sundhedsfremme og forebyggelse af høj kvalitet. Forebyggelsespakken kan bruges til at prioritere og planlægge indsatsen i kommunerne.

En anden opgave er mere fokus på tidlig opsporing med henblik på vurdering af ældres ernæringstilstand. Medarbejdere i hjemmeplejen anvender forskellige redskaber til hverdagsobservationer fx "Hjulet" og "TOBS" (Tidlig Opsporing af Begyndende Sygdom) til måling af vitale parametre samt Ernæringsvurderingsskemaet (EVS). Hjemmeplejen har fokus på at få vejret borgerne og såfremt det er nødvendigt at få iværksat de rette ernæringsindsætter.

Bedre dokumentation og udveksling af information om ældres ernæringsstilstand på tværs af sektorer er fortsat et udviklingsområde.

Sundhedsrådgiverne, som varetager de forebyggende hjemmebesøg til borgere over 75 år, har også et skærpet fokus på mad- og måltidsvaner hos de ældre som de besøger.

Puljemidler fra Sundhedsstyrelsen til en tværfaglig ernæringsindsats i 2018-21

Frederiksberg Kommune har fået bevilget puljemidler fra Sundhedsstyrelsen til en tværfaglig ernæringsindsats målrettet underernærede ældre eller ældre med uplanlagt vægttab i plejeboliger. Det forventes, at projektet kan inkludere ca. 200 beboere i projektperioden. Projektet bygger videre på et forskningsprojekt fra 2012, hvor kommunen kunne dokumentere, at et tværfagligt formaliseret, systematisk samarbejde var mere effektivt end en indsats, der udelukkende omfattede en faggruppe.

I projektet består ernæringsindsatsen af ergoterapi, diætbehandling og tandpleje ud fra den hypotese, at netop de tre fagligheder kombineret med den daglige plejeindsats på plejecentrene, vil komme underernærede ældre samt ældre med uplanlagt vægttab til gavn. Projektet kobles på den allerede eksisterende ernæringsindsats og de metoder, der i forvejen anvendes fx triagering ved tavlemøder og forbedringsmodellen I sikre hænder. Den tværfaglige indsats skal medvirke til, at den rette beboer får den rette indsats i rette tid, og derved være med til at forebygge u hensigtsmæssige indlæggelser blandt svækkede ældre samt forbedre deres livskvalitet.

Omstilling til mere økologi

Frederiksberg Kommune har en målsætning om, at økologiandelen af maden på ældreområdet skal være 60 % i 2020. Det daværende Sundheds- og Omsorgsudvalg drøftede i 2012 (sag nr. 57 den 30.04.2012) målsætning for økologi på ældreområdet. Baggrunden var en henvendelse fra Økologisk Landsforening og Naturfredningsforeningen. I sagen foreslog forvaltningen en målsætning for økologisk mad på ældreområdet på 60 % i 2020, idet dette ville være i god overensstemmelse med det nationale udspil fra Fødevareministeriet. Beslutningen blev, at "*udvalget tog sagen til efterretning, idet udvalget ønsker så høj en økologiprocent som muligt uden ekstra ressourcer til indkøb af varer*".

Ifølge kommunens grønne regnskab for 2017 var andelen af økologiske fødevarer på plejecentrene i 2017 51 %. Flere plejecentre har allerede bronzemærket i økologi, hvilket svarer til, at de køber mellem 30-60 % økologiske varer. Kastanjehaven og Kong Frederiks den IX's Hjem har sølvmærket, hvilket svarer til mellem 60-90 % økologi. Køkkenledernetværket har i 2019 særlig fokus på erfaringsudveksling i forhold til økologi og økologisk omlægning med henblik på at sikre, at alle kan nå målsætningen til 2020. Københavns Madhus har tilbudt alle plejecentre et gratis økologitjek, hvor der er mulighed for at få rådgivning om, hvordan man kan forandre hele køkkendriften, så den økologiske andel af råvarerne kan øges uden at det koster mere.

I forbindelse med genudbud af madservice til borgere i eget hjem, besluttede Ældre- og Omsorgsudvalget på mødet den 21.01.2019, sag nr. 10 "*at forvaltningen går i dialog med udbydere med henblik på at undersøge muligheden for at inddrage økologi inden for samme økonomiske ramme og forelægger udvalget en status herom inden sommerferien 2019*". Forvaltningen kommer med en opfølgende sag til udvalget på mødet den 03.06.2019.

I den nuværende madserviceordning stiller kommunen ingen krav til, at leverandørerne skal anvende økologiske råvarer. Tilbudsgiverne har i genudbuddet skulle afgive to priser på henholdsvis konventionel og 60 % økologisk madservice. Udbuddet viste, at en leverance med 60 % økologiske råvarer er ca. 0,7 mio. kr. dyrere.

De fem indsatsområder omkring mad, måltider og ernæring og de videre spor i 2019 og frem

Arbejdet med de fem indsatsområder fortsætter i 2019 og frem i disse spor:

1) Implementering af ernæringsindsatsen

I 2019 er der fortsat fokus på implementering og opretholdelse af ernæringsindsatsen ved hjælp af ernæringsudvalget og ernæringsrejsesholdet. De overordnede og tværgående ernæringsvejledninger bliver revideret. Der bliver udarbejdet arbejdsgange og navigationssedler for ernæringsindsatser i forhold til fagsystemet CURA og dokumentationsmetoden Fælles Sprog III.

2) Kompetenceudvikling

Fortsat fokus på uddannelse af plejepersonale, ergoterapeuter og køkkenpersonale på dysfagiområdet, som er beskrevet nærmere i denne sag. Næste vigtige skridt er transfer, det vil sige at kunne anvende det man lærer i en efterfølgende arbejdsituation. Ny viden skal integreres i arbejdsgange, rutiner og vaner i dagligdagen. Nyerhvervede kompetencer om ernæring og dysfagi skal blandt andet bringes i spil på beboerkonferencer, tavlemøder og når der arbejdes med beboernes livshistorier. Såfremt de nye redskaber og anvendelse af nye kompetencer skal have den fulde effekt i hverdagen, så kræver det stort fokus på ledelse samt implementering og fastholdelse af de nye arbejdsmetoder.

3) Fokus på mad og måltider med udgangspunkt i de ældres ønsker og behov

Plejecentrene arbejder med at inddrage beboernes ønsker til menuen og med det fornyede fokus på mellemmåltiderne er der blevet åbnet mere op for at imødekomme beboernes ønsker til mad- og drikkevarer.

Borgere i eget hjem med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og som har vanskeligt ved selv at lave mad, kan visiteres til madservice. Man bliver som udgangspunkt visiteret til energitæt kost, som består af en hovedret og en baret, hvilket skal medvirke til at sikre, at borgeren holder sin vægt og har energi til dagen.

Med budget 2019 blev det besluttet, at maden til hjemmeboende borgere skal leveres som kølemad. Det giver højere ernæringsmæssig kvalitet i måltidet, og den ældre får øget fleksibilitet, når tidspunkt for måltidet selv kan bestemmes. Omlægningen til kølemad hænger godt sammen med den rehabiliterende tilgang og er med til at give borgerne noget ansvar og selvbestemmelse i forhold til den endelige klargøring af måltiderne og det ønskede spisetidspunkt. Borgere, der ikke selv har mulighed for at opvarme deres mad, vil få hjælp til dette.

Indførelsen af Fritvalgsbeviset blev besluttet som handleplan, da Ældre- og Omsorgsudvalget behandlede sagen om genudbud af madservice (sag nr. 17, den 05.02.2018). Af sagen fremgår det, at Frederiksberg Kommune har undersøgt forskellige muligheder for at sikre borgerens frie valg. Ud fra en række alternativer blev det besluttet, at hvis genudbuddet viste, at der kun var én leverandør at indgå kontrakt med, så skulle et fritvalgsbevis være en del af løsningen fremadrettet. Da det har vist sig, at der kun er én leverandør af madservice, er fritvalgsbeviset indført pr. 1. marts 2019. Herved får borgeren mulighed for at vælge en anden leverandør end Det Danske Madhus. Kommunalbestyrelsen skal sikre borgerne et frit valg, jævnfør § 91, stk. 1 og 2, i serviceloven. En indførelse af fritvalgsordningen pr. 1. marts 2019 er derfor eneste mulighed for at efterkomme lovgivningen.

En fritvalgsordning henvender sig til borgere, som selv kan forestå aftalen med leverandøren. Kommunen er forpligtet til at sikre sig, at maden lever op til kommunens kvalitetsstandard og borgernes behov. Kommunen skal desuden håndtere afregning for maden og borgernes egenbetaling.

Endelig opfordres borgere i eget hjem til at benytte sig af nogle af de spisetilbud, som findes rundt omkring i kommunen. Kombinationen af god mad og godt selskab under måltidet er en mulighed på Frederiksberg, hvor flere frivillige foreninger serverer mad af høj kvalitet til ældre.

4) Tværsektorielt samarbejde

Sundhedsaftalerne udgør en af grundstenene i det tværsektorielle samarbejde i sundhedsvæsenet. Frederiksberg Kommune har opfordret til, at der i Sundhedsaftalerne 2019-2023 skabes mulighed for at udskrive patienten med en ernæringsplan sideløbende med genoptræningsplanen. Et konkret forslag kan være, at der i genoptræningsplanen altid skal tages stilling til ernæring.

Ergoterapeuten fra Ernæringsrejseholdet vil sammen med de kommunale ergoterapeuter danne et netværk, som skal gå sammen med Frederiksberg og Bispebjerg Hospitals ergoterapeuter, så der på sigt anvendes de samme værktøjer til systematisk identifikation af ældre borgere med en dårlig ernæringstilstand på tværs af sektorgrænser.

Indsatsområdet bliver endvidere behandlet i "Planen for borgerens lokale sundhedsvæsen". Udvalget får forelagt sagen på mødet den 03.06.2019.

5) Mad, måltider og ernæring som en del af rehabiliteringen

Indsatsområdet hænger tæt sammen med det første indsatsområde.

FKD arbejder systematisk med ernæring med afsæt i deres handleplan for implementering af ernæringsindsatsen. Der arbejdes inden for temaerne forebyggelse og tidlige opsporing samt rehabilitering og behandling i forhold til småtspisende ældre herunder borgere med dysfagi. Et eksempel på et projekt, der løber i 2019 er "MÆT" – Mellemmåltid til ældre efter træning". Projektet handler om at implementere en arbejdsgang, der sikrer, at borgerne systematisk tilbydes et mellemmåltid efter træning. Der er viden om, at energi lige efter træning er med til at forebygge vægttab. Et udpeget

forbedringsteam bestående af terapeuter og en diætist arbejder med afprøve forskellige forandringstiltag, der sikrer, at arbejdsgangen fungerer. Det er ofte små tiltage, der gør en forskel. Der er for eksempel opsat en kurv i køleskabet i træningslokalet med udvalget af mellemmåltider, så terapeuten nemt kan tilbyde borgeren det.

Afsluttende bemærkninger til det videre arbejde med mad, måltider og ernæring

Mad, måltider og ernæring som et samlet indsatsområde rummer et stort potentiale i forhold til at skabe det gode ældreliv med livskvalitet og med kræfter til de daglige gøremål. Mad, måltider og ernæring hænger nøje sammen med øvrige indsatsområder og kan ses som en forudsætning for andre områder, der bliver arbejdet med på ældreområdet – værdighed, selvbestemmelse, rehabilitering, robuste fællesskaber, der modvirker ensomhed, borgerens lokale sundhedsvæsen osv.

Som beskrevet i denne sag, foregår der mange forskelligartede initiativer for at skabe gode mad- og måltidsoplevelser for og sammen med borgere i plejeboliger, på FKD og i eget hjem. Nogle initiativer er implementeret og er blevet en fast del af hverdagen og andre afprøves i småskala for at blive klogere på om det virker efter hensigten eller om der er behov for justeringer. Sundheds- og omsorgschefen følger løbende op på initiativer på området ved de faste statusmøder med forstandere og ledere. Der er generelt sket et markant kvalitetsløft på dette område på alle 12 plejecentre og FKD.

Forbedringsinitiativerne skal have tid til at virke og nyerehvervede kompetencer skal omsættes til dagligdagen. Initiativerne skal sammen og hver for sig understøtte Frederiksberg Kommunes forbyggende og sundhedsfremmende tiltag, ikke blot ved at sætte området på dagsordenen, men også ved at fortsætte med at udvikle, tilrettelægge og igangsætte tilbud af høj kvalitet, tilpasset den enkelte borger.

Der foreligger på nuværende tidspunkt en lang række publikationer med anbefalinger og beskrivelser af god praksis til arbejdet med mad, måltider og ernæring rettet mod kommuner. I mange henseender er der således solid viden om forebyggelse, tidlig opsporing og ernæringsindsatser. Opgaven med at sikre målrettede indsatser i forhold til underernæring og uplanlagt vægttab blandt ældre beror således i højere grad på vedvarende implementering og forankring end et behov for yderligere viden.

Det er vigtigt at huske måltidets sociale- og trivselsmæssige værdi og kvaliteter i forhold til den samlede opgavevaretagelse på ældreområdet samt i udmøntning af Sundhedspolitikken og Frederiksbergstrategiens tema om ”Livskvalitet i hverdagen”, hvilket der også arbejdes seriøst med på alle 12 plejecentre og FKD.

Økonomi

Udover de midler, der indgår i den almindelige drift, finansieres Frederiksberg Kommunes ernæringsindsatser af henholdsvis midler, der blev tildelt i forbindelse med budget 2017, satspuljer og værdighedsmilliarden. Disse midlerne udgør i 2019 i alt ca. 3,0 mio. kr. Se i øvrigt bilag 1 og bilag 2.

Som det fremgår af bilag 1 og bilag 2, udgør værdighedsmilliarden ca. 1,4 mio. kr. af den samlede finansiering på området. Midlerne er hidtil blevet tildelt som et direkte tilskud til Ældre- og Omsorgsudvalget på baggrund af ansøgninger til ministeriet.

Midlerne fra værdighedsmilliarden er dermed en integreret del af finansiering af de seneste års aktiviteter og udvikling indenfor ernæringsindsatsen i Frederiksberg Kommune.

Fra 2019 og frem vil værdighedsmilliarden i stedet tilgå kommunen som en del af det generelle bloktilskud, hvorfor midlerne ikke automatisk vil indgå i Ældre- og Omsorgsudvalgets budget. Det vil derfor som udgangspunkt være nødvendigt at indstille denne del af aktiviteterne, såfremt midlerne ikke i budget 2020-23 bevilges til udvalgets område.

Borgmesterpåtegning

Nej.

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 6. maj 2019.

Bilag

Bilag 1 Den økonomiske ramme

Bilag 2 Status værdighedsmilliard 2019

Punkt 55: Sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet til budget 2020

00.30.02-A00-1-19

Resume

I sagen Tidsplan for økonomiarbejdet i 2019 (MAG sag nr. 44, den 4. februar 2019) fremgik, at der den 6. maj 2019 forelægges orienteringssag for Magistraten og fagudvalg om sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet. Sagen gennemgår sigtepunkter og temaer, som forvaltningen arbejder med i effektiviseringsarbejdet til budget 2020-2023. Sagen skal ses i sammenhæng med 1. finansielle orientering, hvor de foreløbige økonomiske rammer for budget 2020-2023 opgøres.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget tog sigtepunkterne i effektiviseringsarbejdet til efterretning.

Indstilling

Direktionen indstiller, at sigtepunkterne i effektiviseringsarbejdet tages til orientering.

Sagsfremstilling

Med budget 2019 vedtog Kommunalbestyrelsen programmet 'Bæredygtigt Frederiksberg', der skal understøtte kommunens økonomiske, sociale og miljømæssige bæredygtighed. Som et spor herunder arbejdes der på tværs af udvalgene med effektivitet i styringen af udgifterne. På denne baggrund er effektiviseringsprogrammets formål at bidrage til at sikre et budget i balance og dermed styrke kommunens økonomiske bæredygtighed.

Med befolkningsprognose 2019 nedjusteres skønnet for befolkningsvækst i forhold til befolkningsprognose 2018, og prognosen indebærer en befolkningstilbagegang på kort sigt. Denne udvikling udfordrer kommunens indtægtsgrundlag i budget 2020. Frederiksberg Kommune står dermed over for en lignende udfordring som i budget 2019. For effektiviseringsprogrammet betyder det, at driftseffektiviseringer bliver en vigtig motor for at skabe balance i budgettet, et politisk prioriteringsrum og fundamentet for langsigtet økonomisk bæredygtighed.

Udgangspunktet for effektiviseringsarbejdet er de økonomiske rammer, der opgøres i forbindelse med 1. finansielle orientering.

Indeværende sag er opbygget som følger:

1. Effektiviseringsmål og –proces til budget 2020
2. Overordnede sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet
3. Udvalgspecifikke sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet
4. Status på budgetlægningsprocessen
5. Den videre proces

1. Effektiviseringsmål og –proces til budget 2020

Forvaltningen arbejder p.t. med et effektiviseringsprogram til budget 2020-2023, der frigiver fra 65 mio. kr. i 2020 stigende til 104 mio. kr. i 2023. Med baggrund i Program for Bæredygtigt Frederiksberg understøtter effektiviseringsprogrammet forudsætningerne for den økonomiske bæredygtighed og balance i kommunens budget gennem bl.a. driftseffektiviseringer.

Forvaltningen tilstræber, at måltallet så vidt muligt udmøntes gennem reelle effektiviseringer uden grundlæggende ændringer af serviceniveauet i Frederiksberg Kommune. Grundet måltallets størrelse kan det dog ikke udelukkes, at det kan blive nødvendigt at bringe servicereduktioner til politisk prioritering med henblik på at sikre fuld udmøntning af måltallet.

Som en del af effektiviseringsarbejdet kan anvises håndtering af konkrete strukturelle udfordringer med kompenserende effektiviseringsforslag. På denne måde vil der kunne håndteres udfordringer med varige merudgifter ved anvísning af relaterede effektiviseringer til neutralisering af udgifterne.

Processen med at identificere potentialer for effektiviseringer er igangsat. Processen foregår decentralt i forvaltningen, hvor hvert fagområde afdækker potentielle effektiviseringer og kvalificerer effektiviseringsforslag. Som led i dette arbejde sikrer forvaltningen, at MED m.fl., således at områdernes MED-udvalg får mulighed for tidligt at komme med input til budgetprocessen.

2. Overordnede sigtepunkter i effektiviseringsarbejdet

I effektiviseringsarbejdet til budget 2020 arbejder forvaltningen i lighed med til budget 2019 ud fra tre overordnede spor i kommunens effektiviseringsstrategi. Disse er:

- *Borgerne og erhvervslivet i centrum*: Fokus på at sikre, at kommunens service og velfærdsydelser får størst mulig effekt for flest mulige borgere
- *Effektiv drift*: Fokus på, hvordan kommunen driftes mest effektivt, eksempelvis med inspiration fra benchmark og best practice
- *Tværgående udvikling*: Tiltag, der går på tværs af kommunen:
 - o Digitalisering og velfærdsteknologi
 - o Indkøb og konkurrenceudsættelse
 - o Facility Management
 - o Moderniseringsindsatser, herunder med afsæt i Regeringens og KL's Moderniserings- og effektiviseringsprogram (MEP).

Dertil kommer evt. tekniske tilpasninger, der indarbejdes i 1. og 2. finansielle orientering.

3. Udvalgsspecifikke sigt punkter i effektiviseringsarbejdet

Forvaltningen har med udgangspunkt i de overordnede sigt punkter i effektiviseringsarbejdet arbejdet med at identificere effektiviseringsmuligheder under de tre spor. Det er forvaltningens ambition, at der fremlægges effektiviseringsforslag inden for alle udvalgsområder. De nuværende udvalgsspecifikke sigt punkter for forvaltningens effektiviseringsarbejde fremgår nedenfor.

Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget

På Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Fokus på borgere og effekt – øget dataunderstøttelse af arbejds gange på ungeområdet med fokus på fastholdelse og rette match
- Flere borgere i arbejde – effektiv styring af forsørgelses ydelser
- Bedre kommunikation med borgerne via udvikling af fagsystemet på Arbejdsmarkedsområdet, eksempelvis kommunikations-app og webbaseret dialogsystem

Bolig- og Ejendomsudvalget

På Bolig- og Ejendomsudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Fokus på bygningsvedligehold
- Optimering af decentrale FM-ydelser (Facility Management)
- Organisering af FM-ydelser (Facility Management)
- Optimering af ejendomme

By- og Miljøudvalget

På By- og Miljøudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Effektbaseret tilgang til vejbelysning, springvand og parkvedligehold
- Optimering af vedligeholdelsesindsats
- Udnyttelse af synergier og organisering

Børneudvalget

På Børneudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Ensartning af vilkår for tildeling af dispensationstimer og vedligeholdelsesbudget
- Optimering af indsats til konkret behov
- Koordineret og effektiv indsats på plejefamilieområdet og merudgiftsydelser
- Digitaliseringsinitiativer på børneområdet

Kultur- og Fritidsudvalget

På Kultur- og Fritidsudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Fokus på effektive biblioteksindgange
- Gennemgang af events og tilbud
- Tilpasning af tilskud

Magistraten

På Magistratens område arbejdes der med følgende temaer:

- Struktur og organisering
- Digitaliseringsinitiativer, herunder aktindsigt, ledelsesinformation og refusion
- Optimering af indkøb
- Regelforenklinger og ensartning af praksis

Socialudvalget

På Socialudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Øget fokus på bedre sammenhænge for borgerne, eksempelvis bedre borgerforløb til egen bolig, bedre sammenhænge ved overgang fra børneområdet til voksenområdet
- Øget fokus på borgernes progression
- Øget fokus på flow mellem tilbud
- Integrerede og mere effektive aktivitets- og samværstilbud til to nye målgrupper med særlige behov

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

På Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Fremtidens forebyggelsesindsatser med fokus på effekt og evidens over for borgerne
- Kommunal medfinansiering med fokus på effekt og værdighed for borgerne, eksempelvis færre genindlæggelser og indlæggelser med forebyggelige diagnoser
- Justering af første besøg i tandplejen
- Tilpasning af projekt og indsats i sundhedstjenesten

Undervisningsudvalget

På Undervisningsudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Tilpasninger og justeringer på fritidsområdet, SFO og klub – struktur og aktivitet
- Tilpasninger og justeringer på specialundervisningsområdet – personalesammensætning tilpasset målgruppe og harmonisering af vilkår
- Tilpasninger og justeringer på det almene folkeskoleområde – fokus på kerneopgave
- Digitaliseringsinitiativer på undervisningsområdet og i fællesrådgivningen

Ældre- og Omsorgsudvalget

På Ældre- og Omsorgsudvalgets område arbejdes der med følgende temaer:

- Fremtidens hjemmepleje med fokus på fastholdelse og videreudvikling af den rehabiliterende tankegang
- Fokus på effekt og evidens for borgerne på hjælpemiddelområdet
- Fremtidens genoptræning med fokus på effekt og evidens
- Fremtidens døgnrehabilitering med fokus på effekt og evidens

Effektiviseringsarbejdet er i en fase, hvor forvaltningen fortsat afdækker muligheder og effekter inden for de forskellige temaer. Det må derfor forventes, at fokus og temaer for de enkelte udvalg vil kunne ændre sig, inden de endelige effektiviseringsforslag foreligger.

4. Status på budgetlægningsprocessen

I forbindelse med behandlingen af tidsplan for økonomiarbejdet i 2019 anmodede Magistraten om en tidlig orientering om status på budgetlægningsprocessen.

Budgetlægningsprocessen indledtes med Magistratens behandling af befolkningsprognose 2019 og bæredygtig økonomi i lyset af befolkningsprognose 2019 (sag nr. 109 og 110), hvor de foreløbige økonomiske konsekvenser af befolkningsprognosen præsenteredes.

Med 1. finansielle orientering, der forelægges Magistraten parallelt med denne sag, præsenteres forvaltningens første oplæg til de økonomiske rammer for det kommende budget 2020-2023, herunder handlemuligheder for at sikre økonomisk bæredygtighed inden for rammerne af programmet for Bæredygtigt Frederiksberg.

Frem til og med den 13. august 2019 kan sager indeholdende politiske budgetønsker udsættes til prioritering i forbindelse med de kommende budgetdrøftelser. Både fagudvalg og Magistraten kan indstille, at sager udsættes til budgetdrøftelserne, hvorefter udsættelsen vedtages af Magistraten.

De politiske budgetønsker, der på nuværende tidspunkt er vedtaget udsat til budgetdrøftelserne, fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Udsatte sager

Udvalg og titel	Udgiftstype	2020	2021	2022	2023
Magistraten		155	40	40	0
Alternativt vielsesritual	Drift (SER)	155	40	40	0
Mobile valgsteder	Drift (SER)	Økonomi afdækkes			
Styrket erhvervsindsats	Drift (SER)	Økonomi afdækkes			
Kultur- og Fritidsudvalget		500	500	500	0
Bevæg dig for livet*	Drift (SER)	500	500	500	0
Frederiksberg Filmværksted	Drift (SER)	Økonomi afdækkes			
Børneudvalget		223	303	0	0
Bedre hjælp til børn og unge med angst:					
-Model A	Drift (SER)	223	303	0	0
-Model B	Drift (SER)	303	423	0	0
By- og Miljøudvalget		3.180	3.030	3.030	0
Forslag til elbilstrategi	Drift (SER)	2.100	2.100	2.100	0
Indsats mod lysforurening på Frederiksberg	Drift (SER)	150	0	0	0
Forslag til spildevandsplan 2019-2031	Drift (SER)	930	930	930	0
I alt	Drift (SER)	4.058	3.873	3.570	0

Tabellen indeholder sager, der er vedtaget udsat af Magistraten til og med mødet den 29. april 2019
 *Sagen er indstillet udsat af KFU. Magistraten behandler udsættelsen på mødet den 6. maj 2019

5. Den videre proces

Magistraten behandler effektiviseringskataloget til budget 2020 den 19. august 2019 parallelt med behandlingen af 2. finansielle orientering. Effektiviseringsforslagene offentliggøres herefter på kommunens hjemmeside. Frem til dette tidspunkt arbejder forvaltningen med at kvalificere mulige effektiviseringsforslag.

Økonomi

Sagen har ingen økonomiske konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Magistraten og fagudvalg den 6. maj 2019 (Bolig- og Ejendomsudvalget den 20. maj 2019).